EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2026 01 26
COM(2026) 37 final

# KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

## dėl valstybių narių veikimo pagal naują įgyvendinimo modelį ir valstybių narių BŽŪP strateginių planų indėlio į ES įsipareigojimų aplinkos apsaugos ir klimato srityse įgyvendinimą

{SWD(2026) 19 final}

ĮVADAS

Nuo tada, kai buvo priimta, bendra žemės ūkio politika (BŽŪP) gerokai pasikeitė: pagal ją tenkinami nauji poreikiai ir koreguojama jos įgyvendinimo tvarka. **Pagal naująjį 2023–2027 m. BŽŪP įgyvendinimo modelį daugiau dėmesio skiriama ne išsamių ES taisyklių laikymuisi, o veiklos rezultatais grindžiamai politikai, grindžiamai tikslais. Tikslas – pasiekti apčiuopiamų rezultatų ir įgyvendinti bendrus tikslus, kartu suteikiant valstybėms narėms daugiau lankstumo priimant sprendimus dėl politikos detalių.**

**Pagrindiniai šio modelio principai: i) bendra planavimo priemonė, t. y. kiekvienos valstybės narės[1] BŽŪP strateginis planas, pagal kurią abiejų BŽŪP fondų priemonės pirmą kartą integruojamos į bendras intervencinių priemonių strategijas, ii) aktyvesnis suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas ir iii) dėmesys veiklos rezultatams,** nustatant bendrą veiklos rezultatų sistemą ir veiklos rezultatų peržiūros procesą. Šį metodą pradėta taikyti siekiant padidinti BŽŪP intervencinių priemonių nuoseklumą ir veiksmingumą, tuo pačiu užtikrinant, kad prisidedant prie bendrų ES BŽŪP tikslų įgyvendinimo būtų geriau atsižvelgiama į konkrečius ir įvairius nacionalinius poreikius. Pagal naują įgyvendinimo modelį taip pat numatyta laikytis naujo požiūrio į patikinimą, pagal kurį atliekant auditus vietoj atskirų paramos gavėjų auditavimo orientuojamasi į valstybių narių valdymo sistemų struktūrą ir veikimą.

Šis įgyvendinimo modelis jau buvo keletą kartų koreguotas ir supaprastintas, atsižvelgiant į suinteresuotųjų subjektų atsiliepimus ir valstybių narių prašymus, pateiktus po dvejų įgyvendinimo metų. Be to, įžvalgomis apie jo įgyvendinimą buvo vadovaujamasi rengiant pasiūlymą dėl būsimo 2028–2034 m. laikotarpio.

Ši ataskaita – atsakas į teisėkūros institucijų prašymą (Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2021/2115[2] 141 straipsnio 3 dalis) pateikti informaciją apie veikimą pagal naują įgyvendinimo modelį ir parengti pirmą 28 BŽŪP strateginiuose planuose numatytų intervencinių priemonių indėlio siekiant įgyvendinti ES tikslus aplinkos apsaugos ir klimato srityse vertinimą.

## I. VALSTYBIŲ NARIŲ VEIKIMAS PAGAL NAUJĄ ĮGYVENDINIMO MODELĮ

### A. Strateginė ir labiau įrodymais pagrįsta BŽŪP planų struktūra

2018 m. Komisija pateikė pasiūlymą dėl BŽŪP reformos pagal 2021–2027 m. daugiametę finansinę programą. ES teisėkūros institucijoms susitarus, BŽŪP reglamentai buvo priimti tik 2021 m. ir pradėti taikyti nuo 2023 m. sausio 1 d.

Siekdama padėti valstybėms narėms parengti ir sudaryti savo BŽŪP planus, Komisija 2020 m. pradėjo struktūrizuotą dialogą, kurio metu buvo keičiamasi informacija apie

[1] Išskyrus Belgiją.

[2] 2021 m. gruodžio 2 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/2115, kuriuo nustatomos valstybių narių pagal bendrą žemės ūkio politiką rengtinų strateginių planų (BŽŪP strateginių planų), finansuotinų iš Europos žemės ūkio garantijų fondo (EŽŪGF) ir iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP), rėmimo taisyklės ir panaikinami reglamentai (ES) Nr. 1305/2013 ir (ES) Nr. 1307/2013, (OL L 435, 2021 12 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/2115/oj).

žemės ūkio ir kaimo vietovių padėtį kiekvienoje valstybėje narėje, o 2020 m. gruodžio mėn. paskelbė konkrečias rekomendacijas[3].

Rengdamos intervencines priemones, valstybės narės turėjo atlikti išsamų poreikių vertinimą, pagrįstą jų teritorijos ir žemės ūkio maisto produktų sektoriaus stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių (SSGG) analize, ir parengti tikslų intervencinių priemonių loginį pagrindą. Vertinimas turėjo būti išsamus, nes reikėjo įvertinti, ar pagal BŽŪP planus bus galima patenkinti poreikius, o galbūt tam tikslui tinkamiau būtų panaudoti kitas ES ar nacionalines priemones.

Gavusi oficialius atsakymus į savo pastabų raštus dėl kiekvieno pateikto plano, **Komisija planus patvirtino 2022 m. antrąjį pusmetį**.

## 1- Naujas valdymas

**Strateginių planų rengimas paskatino valstybes nares reorganizuoti savo administracijas ir įdiegti naujus darbo metodus.** Bendram planui, apimančiam visas intervencines priemones, reikėjo užtikrinti glaudesnį departamentų, atsakingų už tiesiogines išmokas, kaimo plėtrą ir sektorinę paramą, bendradarbiavimą, taip pat geresnį regioninių ir nacionalinių ministerijų / departamentų veiklos koordinavimą. Valstybės narės, kurių administracijos tarpusavyje glaudžiai bendradarbiauja ir turi aiškiai nustatytas pareigas bei veiksmingus keitimosi informacija kanalus, sugebėjo greičiau prisitaikyti prie šio naujo įgyvendinimo modelio. Vis dėlto kai kurios valstybės narės, kuriose nacionalinės ir regioninės kompetencijos sritys yra aiškiai atskirtos, susidūrė su tam tikrais sunkumais.

Skirtingose valstybėse narėse padėtis labai skiriasi, tačiau naujas įgyvendinimo modelis lėmė geresnį BŽŪP valdymą, nes buvo nustatytos aiškios teisinės nuostatos dėl partnerystės vaidmens. Kadangi sudarant ir įgyvendinant planus reikėjo įtraukti suinteresuotuosius subjektus, planai geriau atitiko valstybių narių poreikiais. Tačiau, nors regionų / teritorijų subjektai galėjo teikti savo pasiūlymus dėl planų, kai kuriems iš jų pasirodė, kad jų nuomonė sudarant planus buvo ne tokia svarbi, be to, dėl nacionalinių koordinavimo procedūrų jie šiek tiek vėlavo pateikti savo pasiūlymus. Kelios vadovaujančiosios institucijos ir suinteresuotieji subjektai kaip vieną iš problemų taip pat nurodė planų apimtį (neretai kelių tūkstančių puslapių).

## 2- Planų sudarymas remiantis poreikių vertinimu ir priimant skirtingus sprendimus

Sudarydamos savo planus, valstybės narės naudojosi SSGG analize, konsultavosi su partneriais ir atsižvelgė į Komisijos rekomendacijas ir pastabų raštus. Jos atkreipė dėmesį, kad nors poreikiai buvo analizuojami ir nustatomi palankiomis sąlygomis, dėl vėlai priimto ES teisės akto sutrumpėjo laikas, skirtas intervencinių priemonių struktūrai ir planavimui tobulinti ir inovacijoms diegti. Šiuo etapu labai svarbus buvo numatyti pokyčius nacionaliniu lygmeniu.

Planuose iš esmės buvo numatyti socialiniai, ekonominiai, aplinkos apsaugos ir klimato srities poreikiai. 2023–2027 m. laikotarpiu 8 % BŽŪP išmokų, be žemės ūkio, buvo numatyta skirti kaimo plėtrai. Atsinaujinančiųjų išteklių energijos, inovacijų,

[3] Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Rekomendacijos valstybėms narėms dėl bendros žemės ūkio politikos strateginių planų“, COM/2020/846 *final*.

skaitmenizacijos, rizikos valdymo, dalijimosi žiniomis ir tam tikru mastu kaimo politikos priemonių srityse kai kurios valstybės narės planavo savo tikslus pasiekti pasinaudodamos ir kitais ES ar nacionaliniais finansavimo šaltiniais, todėl reikėjo glaudesnio koordinavimo ir buvo atskleistas didesnės sinergijos potencialas.

**Geras planavimas yra esminis veiklos rezultatais grindžiamo modelio elementas, tačiau paaiškėjo, kad tai nelengva užduotis.** Planuojant 2023–2027 finansinių metų metinius produktus, vieneto sumas ir rezultato rodiklius (siektinas reikšmes) reikėjo gauti atitinkamų duomenų ir svarių įrodymų iš suinteresuotųjų subjektų ir patirties turinčių darbuotojų. Valstybės narės priėmė skirtingas strategijas: kai kurios parengė labai detalias programas (pvz., daug vieneto sumų ir produktų nustatyta kiekvienos papildomos intervencinės priemonės lygmeniu), o kitos pasirinko nurodyti ne tokią detalią informaciją (pvz., kiekvienos intervencinės priemonės lygmeniu). Pavyzdžiui, 28 BŽŪP planuose numatyta 1 913 intervencinių priemonių ir 10 754 papildomų intervencinių priemonių. Labiausiai diversifikuotos intervencinių priemonių rūšys yra aplinkos apsaugos ir klimato sričių intervencinės priemonės (5 282 papildomos intervencinės priemonės) pagal kaimo plėtrą ir investicijos (2 172).

### 3- Vertinant planus reikėjo laikytis visapusiško požiūrio

Komisijos vertinime buvo svarstoma, ar pateikti planai atitiko ES teisės aktų reikalavimus ir ar jais buvo prisidedama prie 10 konkrečių BŽŪP tikslų įgyvendinimo. Dėmesys buvo skiriamas plane numatytos intervencinių priemonių strategijos indėliui siekiant įgyvendinti tikslus aplinkos apsaugos ir klimato srityse, įskaitant tam tikrus ES žaliojo kurso tikslus, ir šių tikslų suderinamumui su ES aplinkos apsaugos ir klimato srities teisės aktais[4] bei indėliui į juos, kad būtų išvengta regreso, palyginti su 2014–2022 m. laikotarpiu[5].

BŽŪP užmojį atspindi rezultato rodiklių lygmeniu nustatytos siektinos reikšmės, kurios turi būti pasiektos taikant remiamas intervencines priemones. Jį taip pat atspindi išsamūs šių intervencinių priemonių reikalavimai ir tinkamumo finansuoti sąlygos. Kad planus būtų galima objektyviai įvertinti aplinkos apsaugos ir klimato požiūriu, Jungtinis tyrimų centras parengė matricą, patvirtinančią ūkininkavimo praktiką ir tikslus siejančią sąsają[6].

Objektyviai įvertinti, ar kiekvieno plano intervencinių priemonių strategija ir siektinų reikšmių lygis yra tinkami, atsižvelgiant į atitinkamos valstybės narės nustatytus nacionalinius poreikius ir tikslus, buvo sudėtinga, visų pirma dėl i) skirtingos valstybių narių padėties ir prioritetų, ii) skirtingų planavimo lygių, iii) sudėtingų intervencines priemones ir siektinas reikšmes siejančių sąsajų, iv) kitu vienetu nei tikslai išreikštų siektinų reikšmių (pvz., ploto dalis ir $CO_2$ ekvivalento pokytis), ir v) kitų, nei BŽŪP, nacionalinės teisės aktų ar priemonių, kuriomis siekiama tų pačių tikslų.

## B. Planai įgyvendinami tinkamai

2022 m. pabaigoje priėmus Sąjungos antrinės teisės aktus, valstybės narės baigė kurti savo nacionalinę BŽŪP įgyvendinimo sistemą (teisės aktus, paraiškų teikimo procesus, IT sistemas). Administracijoms teko didelis darbo krūvis, visų pirma dėl to, kad 2014–2022 m. kaimo plėtros programos lygiagrečiai įgyvendinamos dar trejus metus (iki

[4] Išvardyti Reglamento (ES) 2021/2115 XIII priede.
[5] Reglamento (ES) 2021/2155 105 straipsnis.
[6] Žr. 1, 2 ir 9 nuorodas pridedamame Komisijos tarnybų darbiniame dokumente. Nuorodas ir papildomus duomenis rasite pridedamame Komisijos tarnybų darbiniame dokumente.

2025 m. pabaigos). Dėl šios priežasties teko susidurti su pajėgumų problemomis ir dideliu laiko trūkumu kuriant IT priemones, rengiant kvietimus teikti paraiškas projektams, be to, kartais buvo vėluojama ir nespėta laiku informuoti paramos gavėjų, o tai lėmė vangesnį ūkininkų susidomėjimą parama ir neigiamą požiūrį.

Metines veiklos rezultatų ataskaitas, kurios yra pagrindinė naujo įgyvendinimo modelio ataskaitų teikimo priemonė, sudaro dvi dalys: pirmoje kokybinio vertinimo dalyje aprašoma pažanga, padaryta įgyvendinant planus, o antroje kiekybinio vertinimo dalyje pateikiami veiklos rezultatų rodikliai ir pagrindžiami nuokrypiai nuo rezultato rodiklių tarpinių reikšmių verčių.

Dėl intervencinių priemonių įgyvendinimo tvarkaraščio 2025 m. vasario mėn. pateikta 2024 finansinių metų veiklos rezultatų ataskaita buvo pirmoji ataskaita, kurioje pateikti duomenys apie visus rezultato rodiklius ir daugumą planuojamų intervencinių priemonių. Pagal naują įgyvendinimo modelį valstybės narės pirmą kartą planavo metinius produktus ir rezultatus, susijusius su parama pajamoms, kaimo plėtra ir sektorinėmis intervencinėmis priemonėmis.

### 1- Geras su plotu susijusių intervencinių priemonių planavimas

Planų ir jų įgyvendinimo palyginimas leidžia įvertinti, kokia pažanga padaryta įgyvendinant planus ir su kokiais sunkumais susidurta.

- Bazinė pajamų parama yra intervencinė priemonė, kurios praktinis taikymas ūkininkų gretose labiausiai atitinka ES lygmens planavimą (100 %), be to, tai pasakytina apie kiekvieną planą.
- Perskirstomosios pajamų paramos panaudojimas atitinka 98 % planuojamos ES vertės, tačiau atskiruose planuose esama tam tikrų skirtumų.
- Vis dėlto planuoti susietąją pajamų paramą ir papildomas išmokas jauniesiems ūkininkams sekėsi sunkiau.
- Naujos priemonės – ekologinės sistemos – praktinis taikymas iš esmės buvo nuvertintas, nes jos apima 10 % daugiau ploto nei planuota ES lygmeniu; šiuo klausimu planai labai skiriasi.

ES lygmeniu su plotu susijusia parama kaimo plėtros srityje pasinaudota 87–91 % suplanuoto ploto. Investicijų, paramos įsisteigimui ir mokymo ar bendradarbiavimo projektai paprastai pradedami lėtai pirmaisiais programavimo laikotarpio metais, ypač jei naujos intervencinės priemonės sutampa su panašiomis ankstesnio programavimo laikotarpio priemonėmis. Apskritai išlaidos šiose srityse buvo mažesnės, nei tikėtasi, išskyrus negamybinių plotų ūkyje investicijas.

### 2- Intervencinių priemonių vienetų sumų planavimo sunkumai

Valstybės narės, atsižvelgdamos į tai, kad sunku numatyti paramos panaudojimo mastą ir į tai, kad būtina geriau valdyti finansinius paketus, gali pritaikyti išmokos dydį paramos gavėjui pagal intervencinės priemonės praktinį taikymą (neviršijant nustatytos ribos). Tik pusei ekologinių sistemų išmokėta vieneto referencinė suma (± 10 %). Apskritai susietajai paramai buvo skirta daugiau lėšų nei planuota, nors ši priemonė praktiškai taikyta mažesniu mastu, nei tikėtasi. Sunkiai sekėsi koreguoti paramą investicijoms, nes tik 23 % papildomų intervencinių priemonių buvo apmokėtos vidutine referencine suma (± 10 %). Pastebėtus neatitikimus daugiausia lėmė nuo planų rengimo pakitusios ekonominės ir geopolitinės aplinkybės arba nelabai tiksliai apskaičiuotas praktinis taikymas.

### 3- Veiklos rezultatų patvirtinimo atsisakymas

Metinio veiklos rezultatų patvirtinimo procedūra buvo siekiama patikrinti, ar visos deklaruotos išlaidos buvo susijusios su atitinkamu produktu. Tai buvo patikrinta palyginant kiekvienos intervencinės priemonės realizuotą vieneto sumą, apskaičiuotą remiantis metine veiklos rezultatų ataskaita, su plane numatyta (didžiausia) vieneto suma. Po dvejų įgyvendinimo metų tapo akivaizdu, kad metinio veiklos rezultatų patvirtinimo procedūros administracinė našta, visų pirma tai, kad būtina pagrįsti kiekvieną nuokrypį nuo vieneto sumos, nebuvo proporcinga pateiktam papildomam patikinimui dėl BŽŪP išlaidų. Todėl 2025 m. BŽŪP supaprastinimo dokumentų rinkinyje buvo pasiūlyta jos nebetaikyti[7], be poveikio Sąjungos gebėjimui užtikrinti veiksmingą biudžeto priežiūrą ir patikinimą.

### 4- Kadangi dar tik įgyvendinimo pradžia, pastebėti tam tikri nuokrypiai nuo tarpinių reikšmių, tačiau kol kas taisomieji veiksmai nereikalingi

Remdamasi 2024 m. veiklos rezultatų ataskaita, 2025 m. Komisija atliko pirmąją kas dvejus metus atliekamą veiklos rezultatų peržiūrą[8], atsižvelgdama į atrinktus 22 rezultato rodiklius. **Visose veiklos rezultatų ataskaitose nustatyta, kad vieno ar kelių rezultato rodiklių nuokrypiai viršijo 35 %.** Jie daugiausia buvo susiję su kaimo plėtros intervencinėmis priemonėmis: žiniomis ir inovacijomis, investicijomis į ūkių modernizavimą, geresniu tiekimo grandinės organizavimu ir mišku apželdinta žeme. Valstybių narių pateikti pagrindimai daugiausia buvo susiję su vėlavimu sukurti naują sistemą ir su 2014–2022 m. kaimo plėtros programų likusių finansinių paketų panaudojimu panašioms priemonėms finansuoti. Anot valstybių narių, dauguma šių sunkumų bus išspręsti vidutiniu laikotarpiu ir neturėtų daryti poveikio galutinėms siektinoms reikšmėms.

Nuokrypiai buvo aptarti su kiekviena valstybe nare atskirame metiniame peržiūros susitikime. Kadangi pateikti pagrindimai ir numatytos taisomosios priemonės atrodė pakankami šioms problemoms išspręsti, Komisija neprašė parengti veiksmų plano. Galima tikėtis, kad vėlavimai ir dėl to atsiradęs atotrūkis tarp faktinių ir planuotų verčių ateinančiais metais bus atstatyti. Padėtis bus dar kartą peržiūrima 2025 m. veiklos rezultatų ataskaitose.

### 5- Planuojamų finansinių paketų dydžio pritaikymas prie praktinio taikymo

Valstybės narės gali esant tam tikroms sąlygoms perskirstyti nepanaudotas vienos intervencinės priemonės sumas kitai intervencinei priemonei. 2024 finansiniais metais jos pasinaudojo šia galimybe, visų pirma tiesioginėms išmokoms. Kadangi ekologinė sistema buvo naujovė, kai kurioms valstybėms narėms sunkiai sekėsi panaudoti numatytas sumas. Be to, ekologinė sistema yra tikslinė biudžete numatyta intervencinė priemonė, o kitų intervencinių priemonių sumų kompensavimo marža išliko nedidelė. Per mažai

[7] Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamos Reglamento (ES) 2021/2115 nuostatos dėl paramos sąlygų sistemos, tiesioginių išmokų formos intervencinių priemonių rūšių, intervencinių priemonių tam tikruose sektoriuose ir kaimo plėtros srityje rūšių ir metinių veiklos rezultatų ataskaitų, taip pat Reglamento (ES) 2021/2116 nuostatos dėl duomenų ir sąveikumo valdymo, išmokų mokėjimo sustabdymo atsižvelgiant į metinį veiklos rezultatų patvirtinimą, kontrolės ir nuobaudų, COM/2025/236 *final*.

[8] Kas dvejus metus Komisija tikrina, ar planuojamos siektinos reikšmės (tarpinės reikšmės) atitinka planuojamas rezultato rodiklių vertes. Didesnis nei 35 % nuokrypis pirmaisiais metais ir 25 % nuokrypis vėlesniais metais turėtų būti pateisinami. Jei pateikti pagrindimai nėra pakankamai įtikinami, Komisija gali paprašyti imtis taisomųjų veiksmų.

susidomėjimo sulaukusios ekologinės sistemos buvo peržiūrėtos arba aktyviau reklamuojamos galimiems paramos gavėjams. Dabartinė 2025 m. išlaidų padėtis rodo gerokai pagerėjusią situaciją: viršyti ekologinėms sistemoms skirti asignavimai. Kai kurios nepanaudotos sumos buvo nukreiptos perskirstymo išmokoms ir papildomoms išmokoms jauniesiems ūkininkams išmokėti. Palyginti su ankstesniu programavimo laikotarpiu, bazinė pajamų parama panaudota tinkamai.

### 6- BŽŪP planai yra dinamiški dokumentai

Planų pakeitimai yra būtina bet kurio programavimo proceso dalis, nes jie leidžia lanksčiai įveikti vietoje kylančias problemas ir patenkinti naujus poreikius.

**Iki 2025 m. rugsėjo mėn. valstybės narės paprašė atlikti 93 pakeitimus. Visi planai nuo jų patvirtinimo iki 2025 m. rugsėjo mėn. buvo iš dalies pakeisti nuo dviejų iki penkių kartų**. Pakeitimai atspindi besikeičiančias ekonomines aplinkybes, poreikį didinti intervencinių priemonių patrauklumą arba jas supaprastinti. Atlikus pakeitimus iš dalies pakeista 34 % siektinų reikšmių, tačiau atskiruose planuose padėtis labai skyrėsi. Dažniausiai padidintos su socialiniais tikslais susijusios siektinos reikšmės, nes po planų patvirtinimo jas reikėjo suderinti su atitinkamomis LEADER[9] strategijomis. Apskritai, siektinų reikšmių, įskaitant žaliosios architektūros siektinas reikšmes, padidinimas ir sumažinimas buvo subalansuoti. Vertindama pakeitimus, Komisija užtikrino nuoseklumą ir išlaikė vienodas sąlygas, atsižvelgdama į konkrečius nacionalinius iššūkius.

2025 m. Komisija pateikė pasiūlymą dėl dar didesnio planų keitimo proceso supaprastinimo, pagal kurį oficialius prašymus dėl pakeitimų reikėtų teikti tik norint atlikti strateginius pakeitimus, todėl iš dalies pakeisti planus būtų galima sparčiau. Pasiūlymas – vadinamasis Trečiasis bendrasis dokumentų rinkinys[10] – buvo priimtas ir bus pradedamas taikyti 2026 m.

### 7- Naujas patikinimo modelis ir bendro audito principas

**Pagal naują įgyvendinimo modelį patikinimas grindžiamas tinkamu valstybių narių valdymo sistemų veikimu. Išlaidų tinkamumą finansuoti užtikrina mokėjimo agentūros, o kasmet tikrina tvirtinančiosios įstaigos.** Tvirtinančiosios įstaigos teikia nuomones dėl metinių finansinių ataskaitų, valdymo sistemų veiksmingumo ir veiklos rezultatų ataskaitų patikimumo. Komisija visų pirma atlieka šių įstaigų darbo auditus, grindžiamus rizika, ir tik tuo atveju, jei rezultatai yra nepatenkinami, audituoja pačias mokėjimo agentūras.

Vienas iš pagrindinių reformos elementų – bendro audito principo stiprinimas. Tai didina veiksmingumą, stiprina atskaitingumą nacionaliniu lygmeniu ir padeda išvengti patikrinimų dubliavimosi, tačiau kartu dėl to patikinimas tampa labiau priklausomas nuo laiku ir patikimai atliekamo tvirtinančiųjų įstaigų darbo. Komisija palaiko nuolatinius ryšius su mokėjimo agentūromis ir tvirtinančiosiomis įstaigomis, kad užtikrintų bendrą supratimą ir nuoseklų patikinimo reikalavimų vykdymą. Komisijai nustačius rimtų

[9] LEADER – kaimo ekonomikos plėtros veiklos ir veiksmų sąsajos.

[10] 2025 m. gruodžio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2025/2649, kuriuo iš dalies keičiamos Reglamento (ES) 2021/2115 nuostatos dėl paramos sąlygų sistemos, tiesioginių išmokų formos intervencinių priemonių rūšių, intervencinių priemonių tam tikruose sektoriuose ir kaimo plėtros srityje rūšių ir metinių veiklos rezultatų ataskaitų, taip pat Reglamento (ES) 2021/2116 nuostatos dėl išmokų mokėjimo sustabdymo atsižvelgiant į metinį veiklos rezultatų patvirtinimą, kontrolės ir nuobaudų (OL L, 2025/2649, 2025 12 31, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2025/2649/oj).

valdymo sistemų trūkumų, pradedamos atitikties patvirtinimo procedūros ir, jei trūkumai patvirtinami, atliekamos finansinės pataisos.

Nuo 2024 m. sausio 1 d. iki 2025 m. rugsėjo 30 d. Komisija atliko 78 visų valdymo sistemų arba atrinktų BŽŪP intervencinių priemonių auditus. Kai kuriais atvejais buvo nustatyta galimų didelių trūkumų ir pradėtos atitikties patvirtinimo procedūros siekiant įvertinti galimą riziką ES biudžetui. Kadangi tam reikia laiko, iki 2025 m. rugsėjo mėn. pabaigos nebuvo baigta jokia atitikties patvirtinimo procedūra.

### 8- Naujas prevencinis metodas taikant plotų stebėjimo sistemą

Pagal naują įgyvendinimo modelį atsakomybė už kontrolės priemonių sukūrimą ir įdiegimą integruotoje administravimo ir kontrolės sistemoje iš esmės buvo perkelta valstybėms narėms. Pradėjus taikyti plotų stebėjimo sistemą, jos įpareigojamos, naudodamosi palydovine vaizdine informacija, stebėti, ar ūkininkai atitinka tinkamumo finansuoti sąlygas, kai tai techniškai įmanoma. Atliekant tokią stebėseną, nebereikia atlikti patikrinimų vietoje, todėl gerokai sumažėja administracinė našta. Prevencinis žemės ūkio plotų stebėjimo sistemos metodas taip pat leidžia ūkininkams ištaisyti savo BŽŪP paraiškas ir nepatirti sankcijų. 2023 prašymų teikimo metais atlikta pataisų dėl 3,3 mln. hektarų (2 % ES naudojamų žemės ūkio naudmenų, NŽŪN), kurios padėjo sumažinti nuobaudų skyrimo atvejus ir ūkininkams bei administracijoms tenkančią administracinę naštą.

Vis dėlto, siekiant sustiprinti šį prevencinį metodą, valstybės narės ir ūkininkai plotų stebėjimo sistemą galėtų panaudoti dar naudingiau, jeigu planuose numatytų daugiau intervencinių priemonių ir tinkamumo finansuoti sąlygų, kurias būtų galima taip stebėti.

## C. Geresnė ir išsami veiklos rezultatų stebėsena

Veiklos rezultatų sistema suteikia galimybę stebėti įgyvendinimo pažangą ir sudaro sąlygas nuolatiniam tobulėjimui.

Pagal šią sistemą ataskaitų dėl tiesioginių išmokų, kaimo plėtros ir sektorinių intervencinių priemonių teikimas integruojamas į tą patį rezultato rodiklių rinkinį, atsižvelgiant į jų tikslą. Pagal ją sudaromas išsamus veiklos rezultatų rodiklių sąrašas. Kiekviena intervencinė priemonė yra susieta su vienu produkto rodikliu ir visais atitinkamais rezultato rodikliais[11], kad būtų galima susidaryti išsamų BŽŪP indėlio vaizdą.

Politikos stebėsenos ir patikinimo ataskaitų įtraukimas į metinę veiklos rezultatų ataskaitą supaprastino procesus ir padidino nuoseklumą. Tačiau dėl to taip pat buvo nustatytos sudėtingesnės skaičiavimo taisyklės (dėl dalinių rezultatų) ir apsunkinti suvestiniai skaičiavimai (dėl matavimo vienetų gausos) Vadovaujančiosioms institucijoms buvo sunku laikytis vasario 15 d. termino, iki kurio turėjo būti pateiktos metinės veiklos rezultatų ataskaitos, ir pateikti visus patvirtintus duomenis bei būtinus pagrindimus, be to, stebėsenai atlikti reikiami duomenys buvo gauti per vėlai.

Dabartiniais rezultato rodikliais daugiausia vertinama veiksmų aprėptis, nes tiesioginius politikos rezultatus pamatuoti sunku. Tačiau Komisija parengė apytikrius klimato kaitos

[11] Intervencinės priemonės turi būti susietos su visais rezultato rodikliais, kuriems jos turi tiesioginę ir reikšmingą įtaką.

švelninimo ir dirvožemio organinių medžiagų kiekio vertinimus, kad galėtų pasiūlyti 2028–2034 m. rezultato vertinimo rodiklius.

Valstybės narės turi įvertinti savo planų indėlį siekiant visų tikslų programavimo laikotarpiu įgyvendinimo ir joms turi būti suteikta daugiau laisvės sudaryti savo vertinimo planus. Dauguma jų, remiamos Komisijos ir ES BŽŪP tinklo, parengė plataus užmojo vertinimo planus.

### D. Didelio masto supaprastinimas

Planų įgyvendinimo patirtis parodė, kad reikia tikslingai koreguoti tam tikrus BŽŪP sistemos aspektus, kad būtų sumažinta ūkininkams ir administracijoms tenkanti administracinė našta. Šiuo tikslu 2024 ir 2025 m. buvo parengti du teisėkūros ir ne teisėkūros veiksmų rinkiniai, kuriais siekiama padidinti su BŽŪP susijusių taisyklių (pvz., dėl *force majeure*) lankstumą, proporcingumą ir aiškumą.

Viena vertus, keletu pakeitimų siekiama suteikti ūkininkams daugiau lankstumo valdyti žemę pagal BŽŪP paramos priemones ir geriau jas pritaikyti prie ūkių realijų (paramos sąlygų taisyklių koregavimas). Kita vertus, kai kuriais pakeitimais supaprastintas nacionalinių valdžios institucijų vykdomas BŽŪP planų įgyvendinimas (padaryti pakeitimai, atsisakyta reikalavimo dėl veiklos rezultatų patvirtinimo).

Komisija taip pat paskelbė tolesnių supaprastinimo veiksmų, kurių reikia imtis 2025 m., veiksmų gaires, kuriose išdėstyti planuojami veiksmai, priemonės ir orientacinis tolesnio BŽŪP antrinės teisės aktų gerinimo tvarkaraštis.

## II. BŽŪP STRATEGINIŲ PLANŲ INDĖLIS ĮGYVENDINANT ES ĮSIPAREIGOJIMUS APLINKOS APSAUGOS IR KLIMATO SRITYSE

BŽŪP tikslai aplinkos apsaugos ir klimato srityse yra kovoti su klimato kaita, saugoti gamtos išteklius ir didinti biologinę įvairovę. Šiems tikslams pasiekti pagal 2023–2027 m. BŽŪP numatytas intervencinių priemonių, paramos sąlygų ir tikslinio biudžeto (BŽŪP „žaliosios architektūros“) politikos priemonių derinys. Valstybės narės parengė aplinkos strategijas, kuriomis siekiama prisidėti prie ES aplinkos ir klimato srities teisėkūros procedūra priimamų aktų ir padėti siekti ES žaliojo kurso tikslų, taip pat vykdyti pareigą[12] siekti apskritai didesnio indėlio į tų konkrečių tikslų įgyvendinimą, palyginti su 2014–2022 m. laikotarpiu.

**Kiekviena valstybė narė, kurdama savo „žaliąją architektūrą“, rinkosi savo politikos priemonių derinį.** Prie plotų intervencinių priemonių pridedama parama žaliosioms investicijoms, bendradarbiavimui ar mokymo projektams. Pagal dabartinę BŽŪP ir toliau remiami ūkininkų gerai žinomi ir jų poreikiams pritaikyti valdymo įsipareigojimai ir investicijos. Kalbant apie gerą agrarinę ir aplinkosaugos būklę (GAAB), 2024 m. padaryta tam tikrų pakoregavimų, kad, įgyvendinant reikalavimus, būtų atsižvelgiama į ūkininkavimo realijas: padarytos tikslinės išimtys, priimtos laikinos nukrypti leidžiančios nuostatos ir nustatyta pareiga atlyginti už negamybinių plotų išlaikymą ir kūrimą.

**2023 m. įtrauktos naujos ekologinės sistemos suteikia galimybę išplėsti agrarinės aplinkosaugos veiksmus** numatant didelį tam skirtą biudžetą ir metinius įsipareigojimus.

[12] Reglamento (ES) 2021/2115 105 straipsnis.

Kai kurios valstybės narės dėjo daug pastangų tam, kad daugelis ūkininkų neliktų abejingi nedideliems ir laipsniškiems, tačiau plačiai paplitusiems ūkininkavimo praktikos pokyčiams, o kitos parengė tikslingesnes intervencines priemones. Visos valstybės narės, siekdamos užtikrinti sistemos patrauklumą, turėjo išlaikyti tinkamą pusiausvyrą tarp priemokos dydžio ir užmojo. Daugumoje planų ekologinė sistema sulaukė didesnio susidomėjimo, nei tikėtasi, o keliuose planuose reikėjo padaryti kitų pakeitimų, kad būtų galima pritaikyti intervencines priemones ir remti jas praktiškai taikančius ūkininkus. **ES lygmeniu 2024 finansiniais metais paramą pagal ekologines sistemas gavo 47 % ūkininkų, t. y. 58 % NŽŪN.**

Praėjus dvejiems įgyvendinimo metams, dar per anksti vertinti realų intervencinių priemonių poveikį siekiant įgyvendinti BŽŪP planuose nustatytus tikslus aplinkos apsaugos ir klimato srityse. Daugeliu atvejų poveikį galima įvertinti tik praėjus keleriems metams (pvz., biologinės įvairovės atkūrimą, oro ir vandens taršą, dirvožemio būklę ir kt.). Vis dėlto trys naujausi tyrimai leidžia įvertinti ir kiekybiškai apibūdinti planuojamų intervencinių priemonių galimą indėlį siekiant įgyvendinti šiuos tikslus. Tyrimuose kiekviena BŽŪP intervencinė priemonė buvo vertinama atsižvelgiant į i) remiamą ūkininkavimo praktiką (arba reikalavimus), ii) planuojamą aprėptį ir iii) kiekvienos ūkininkavimo praktikos poveikį klimatui, biologinei įvairovei, švariam orui ir dirvožemio būklei.

Remiantis tyrimo „BŽŪP indėlio į klimato kaitą, biologinę įvairovę ir švaraus oro veiksmus biudžeto stebėjimas“[13] duomenimis, **33 % BŽŪP biudžeto teigiamai prisidedama prie klimato srities, 39 % prie biologinės įvairovės ir 20 % prie švaraus oro veiksmų.** Be to, tyrime nustatyta, kad prie tokio indėlio prisidedama keletu intervencinių priemonių ir ne tik žalios architektūros intervencinėmis priemonėmis. Taikant šį metodą atsižvelgiama į intervencinių priemonių apibrėžtis ir paramos tikslingumą[14], todėl gaunami kiek mažesni, tačiau palyginami indėlio į klimato sritį rezultatai nei taikant Rio rodiklius[15]. Tai įrodo Rio rodiklių, t. y. planavimo etapu reikalingo supaprastinto metodo, svarbą. Pagal šias biudžeto stebėjimo metodikas vertinamas tik teigiamas poveikis, todėl į tai reikėtų atsižvelgti vertinant rezultatus, kurie turėtų būti papildyti *ex post* vertinimais.

**BŽŪP planais gali būti reikšmingai prisidedama prie 2030 m. klimato kaitos švelninimo tikslų įgyvendinimo.** Tyrime „Apytikris planuose numatyto klimato kaitos švelninimo potencialo įvertinimas“[16] nurodoma, kad 28 planai gali teigiamai prisidėti prie išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo ir didesnio absorbavimo masto, t. y. vidutiniškai 35 mln. tonų $CO_2$ ekvivalento per metus 2023–2027 m. laikotarpiu, iš kurių maždaug 5 mln. tonų per metus gaunama sumažinus išmetamą ne $CO_2$ teršalų kiekį, o apie 30 mln. tonų per metus gaunama padidinus anglies dioksido absorbavimą. Šis vertinimas nėra visiškai tikslus, visų pirma, dėl sukaupto bendro per

[13] Žr. pridedamo Komisijos tarnybų darbinio dokumento 3 ir 4 nuorodas.
[14] Tyrime taikoma stebėjimo metodika yra gerokai labiau moksliškai pagrįsta ir detalesnė nei dabartinė klimato stebėjimo metodika, todėl tikimasi, kad ji duos tikslesnių rezultatų.
[15] Rio rodikliai – EBPO parengti kokybiniai rodikliai, skirti padėti paramą teikiančioms šalims ir vystymosi agentūroms stebėti, kiek paramos vystymuisi skiriama aplinkosaugos tikslams pagal Rio de Žaneiro konvencijų tikslus, kaip antai biologinė įvairovė, dykumėjimas ir klimato kaita (jos švelninimo ir prisitaikymo prie jos).
[16] Žr. pridedamo Komisijos tarnybų darbinio dokumento 4 nuorodą.

metus gaunamo teigiamo indėlio masto iki 2027 m.: jis labai priklauso nuo to, kaip ūkininkai faktiškai pagerins praktikų įsisavinimą visu laikotarpiu.

Valstybės narės yra parengusios **įvairių intervencinių priemonių, skirtų dirvožemio būklei gerinti, kuriomis siekiama visų trijų konkrečių tikslų.** Tyrime „Apytikris BŽŪP dirvožemio apsaugos potencialo įvertinimas“[17] nagrinėjama, kokie įgyvendinimo sprendimai pasirinkti 13 planų, kurie atspindi ES dirvožemio klimato įvairovę ir kuriuose dirvožemio apsauga nurodyta kaip prioritetas. Jame vertinamos šešios dirvožemio savybės. Pavyzdžiui, apskaičiuota, kad galimas organinės anglies kiekio padidėjimas žemės ūkio paskirties dirvožemyje yra 0,92 % per metus BŽŪP intervencinių priemonių atveju ir 0,14 % per metus GAAB reikalavimų atveju. Numatomas galimas dirvožemio organinių medžiagų kiekio padidėjimas daugiausia priklausys nuo sėjomainos ir įvairinimo. Tai tėra preliminarūs rezultatai, kurie dėl tam tikro ribotumo, visų pirma dėl to, kad sunku įvertinti vietos kontekstą, tebėra apytikriai ir neatspindi visų dirvožemio būklės aspektų (pvz., dirvožemio druskėjimo, podirvio tankėjimo ir kt.).

Minėtuose tyrimuose BŽŪP indėlis vertinamas remiantis numatytais veiksmais, todėl negalima iš anksto spręsti apie galutinius rezultatus. Tačiau iš planų įgyvendinimo matyti, kad **2024 m. ES vidutiniškai buvo viršyta dauguma metinių tarpinių reikšmių aplinkos apsaugos ir klimato srityse[18]**. Visų pirma intervencinės priemonės, kuriomis siekiama gerinti ir apsaugoti dirvožemį, apima 51 % ES NŽŪN, o veiksmai, kuriais siekiama didinti anglies dioksido saugojimą dirvožemyje ir biomasėje, apima 35 % NŽŪN, o tai teikia daug vilties ateičiai.

**Kalbant apie ES žaliojo kurso tikslus, galima pastebėti tam tikras teigiamas tendencijas, net jei dar per anksti vertinti BŽŪP indėlį.**

2023 m. **11 % NŽŪN buvo ūkininkaujama ekologiškai**, iš kurių 6 % buvo teikiama speciali plotu grindžiama parama ekologiniam ūkininkavimui. Tačiau kai kurios valstybės narės nurodė, kad joms sunku siekti savo organinio ūkininkavimo ploto siektinų reikšmių dėl mažesnės nei tikėtasi ekologiškų produktų paklausos ir didėjančių išlaidų. Jos planavo taisomuosius veiksmus, tačiau siektiną reikšmę, kad 25 % žemės ūkio paskirties žemės būtų ekologiška, galima pasiekti tik tuo atveju, jei taip pat smarkiai padidės ekologiškų produktų paklausa.

ES žaliojo kurso tikslas 50 % sumažinti **prarandamų maisto medžiagų kiekį**, kartu užtikrinant, kad dirvožemio derlingumas neblogėtų, yra susijęs su trąšų naudojimo sumažinimu bent 20 % iki 2030 m., palyginti su 2012–2014 m. vidurkiu. Beveik visuose planuose numatyta remti labiau subalansuotą tręšimą ir geresnius metodus, pavyzdžiui, draudžiant naudoti sintetines trąšas arba jas pakeičiant organinėmis trąšomis, taip pat taikant tikslųjų ūkininkavimą ir kitas praktikas, kad būtų sumažintas maistingųjų medžiagų praradimas ore ir vandenyje. 2024 finansiniais metais darnaus maisto medžiagų valdymo praktika buvo įgyvendinta 14 % ES NŽŪN. 2021–2023 m. ūkininkai visoje ES vidutiniškai sunaudojo 8,9 mln. tonų azoto trąšų, t. y. 9 % mažiau nei 2012–2014 m. (ataskaitiniu laikotarpiu). Kadangi pastarojo meto sumažėjimą iš dalies lėmė dėl tebevykstančio karo Ukrainoje išaugusios sintetinių azoto trąšų kainos, dar per anksti vertinti jo poveikį siekiant šios plataus užmojo siektinos reikšmės.

[17] Žr. pridedamo Komisijos tarnybų darbinio dokumento 5 nuorodą.
[18] Žr. pridedamo Komisijos tarnybų darbinio dokumento 8 nuorodą.

ES žaliojo kurso tikslas **antimikrobinių medžiagų srityje** – iki 2030 m. 50 % sumažinti ūkiniams gyvūnams ir akvakultūros gyvūnams skirtų medžiagų pardavimą, palyginti su 2018 m. lygiu. Europos vaistų agentūra (EMA) paskelbė, kad 2018–2023 m. bendras maistiniams gyvūnams skirtų antimikrobinių medžiagų pardavimas ES sumažėjo 25 %[19], taigi ES vis labiau artėja prie 2030 m. mažinimo tikslo įgyvendinimo.

Daug nuveikta siekiant užtikrinti tausesnį **pesticidų** naudojimą ir jį sumažinti: 2024 finansiniais metais atitinkama praktika apėmė 29 % ES NŽŪN, daugiausia prisiimant agrarinės aplinkosaugos ir klimato srities įsipareigojimus ir remiant ekologinį ūkininkavimą. Sėjomaina ir apsauginės juostos atlieka svarbų vaidmenį mažinant pesticidų naudojimą. Tačiau dar per anksti vertinti, kokiu mastu BŽŪP intervencinės priemonės padeda siekti ES žaliojo kurso tikslų (50 % sumažinti bendrą cheminių pesticidų naudojimą ir riziką, taip pat pavojingiausių pesticidų naudojimą, palyginti su 2015–2017 m.).

ES lygmeniu **kraštovaizdžio elementų** 2022 m. turėjo 5,6 % žemės ūkio paskirties žemės[20], o 2020 m. – 3,6 % pūdymo, todėl šiais abiem parametrais bus prisidedama prie siektinos reikšmės, kad 10 % žemės ūkio paskirties žemės pasižymėtų didele kraštovaizdžio elementų įvairove, įgyvendinimo. Intervencinės priemonės, kuriomis remiami BŽŪP planuose numatyti kraštovaizdžio elementai, paprastai yra platesnio pobūdžio ir jų tikslas yra pagerinti biologinę įvairovę, buveinių ir rūšių būklę užtikrinant didesnę struktūrinę įvairovę. Daugumoje planų pasiekta atitinkama metinė tarpinė reikšmė – 2024 finansiniais metais 1,5 % ES NŽŪN suteikta parama kraštovaizdžio elementams tvarkyti. Nuo 2025 m. dėl ūkininkų išlaidų, patiriamų vykdant pareigą išlaikyti minimalią ariamosios žemės dalį kraštovaizdžio elementams ir pūdymui pagal 8 GAAB standartą, ji buvo pakeista valstybių narių pareiga pasiūlyti lygiavertę ekologinę sistemą, kuria būtų remiamas naujų kraštovaizdžio elementų išlaikymas ir kūrimas.

## IŠVADA

Naujas įgyvendinimo modelis išsiskiria tuo, kad jo integravimo priemonės yra strategiškesnės ir pagal jį valstybėms narėms suteikiama daugiau lankstumo pritaikyti intervencinių priemonių struktūrą prie savo poreikių. Valstybės narės ir paramos gavėjai palankiai įvertino strateginį programavimą, grindžiamą poreikių vertinimu, o naujas įgyvendinimo modelis turėjo teigiamą poveikį BŽŪP valdymui (dėl partnerystės, įrodymų naudojimo). Plotų stebėjimo sistemos įdiegimas taip pat suteikia galimybių sumažinti ūkininkams ir administracijoms tenkančią administracinę naštą.

Tačiau dėl uždelsto Sąjungos teisinio pagrindo priėmimo valstybės narės patyrė sunkumų, todėl jos nurodė, kaip svarbu gauti informaciją laiku tam, kad BŽP priemonių rinkinį būtų galima taikyti integruotai ir koordinuotai ir išvengti perteklinio reglamentavimo. Pasinaudota ne visomis lankstumo galimybėmis, įskaitant valstybių narių galimybę supaprastinti taisykles siekiant išvengti finansinių pataisų.

[19] Žr. pridedamo Komisijos tarnybų darbinio dokumento 6 nuorodą.
[20] Žr. pridedamo Komisijos tarnybų darbinio dokumento 7 nuorodą.

Nereikalingas sudėtingumas taip pat buvo šalinamas dviem pasiūlymais dėl supaprastinimo, kuriuos Komisija pateikė 2024 m. kovo mėn. ir 2025 m. gegužės mėn. ir kuriuose numatyta i) pareigą išlaikyti minimalią ariamosios žemės dalį kraštovaizdžio elementams ir pūdymui pakeisti lygiaverte ekologine sistema, kurioje savanoriškai dalyvautų ūkininkai, ir ii) atsisakyti metinio veiklos rezultatų patvirtinimo.

Patirtis parodė, kad valstybės narės sugebėjo pataisyti arba pritaikyti planus juos iš dalies pakeisdamos. Siekiant palengvinti tolesnių pakeitimų procesą, nustatyta pranešimo apie nestrateginius pakeitimus tvarka. Reikia užtikrinti tinkamą planavimo ir ataskaitų teikimo ir informacijos, reikiamos ES teisės aktų laikymuisi bei planų indėliui į BŽŪP konkrečius tikslus įvertinti, lygio pusiausvyrą, taip pat suderinti planų pritaikomumą tiek išlaikant dėmesį veiklos rezultatams per visą programavimo laikotarpį, tiek suteikiant aiškumo ūkininkams.

Po pirmosios dukart per metus atliekamos veiklos rezultatų peržiūros Komisija padarė išvadą, kad planai įgyvendinami tinkamai, o nuokrypiai neviršija Reglamento (ES) 2021/2115 135 straipsnyje nustatytų ribų. Nė viename iš planų nereikia imtis taisomųjų veiksmų.

Atliktoje analizėje patvirtinama, kad šiais planais galima prisidėti prie BŽŪP tikslų aplinkos apsaugos ir klimato srityse įgyvendinimo. Iš BŽŪP planų įgyvendinimo matyti, kad 2024 m. ES vidutiniškai buvo viršyta dauguma metinių rezultato rodiklių tarpinių reikšmių aplinkos apsaugos ir klimato srityse. Tačiau kiekybiškai įvertinti BŽŪP planų poveikį siekiant tikslų aplinkos apsaugos ir klimato srityse galima tik įvertinus ilgesnio laikotarpio duomenis ir išnagrinėjus kitų svarbių veiksnių poveikį.

Į visus šiuos minėtus aspektus buvo atsižvelgta rengiant pasiūlymus dėl daugiametės finansinės programos ir BŽŪP 2028–2034 m. laikotarpiu.